

Пам'ятники Переславщини

(У наших російських друзів по змаганню)

Звернімо увагу на пам'ятники зодчества, зведені в Переславлі в епоху феодалізму та в час боротьби російського народу з татаро-монголами, шведами, тевтонами, польською шляхтою.

Великі феодали — владимирські і московські князі боролися з дрібними володарями, які намагалися зберегти роздрібненість Русі і виступали проти її об'єднання. Тенденції великих князів-феодалів підтримувалися релігією, яка чітко опутувала свідомість народу. «Почуття мас вигодували були виключно релігійними харчами, — писав Фрідріх Енгельс про ті часи, — тому, щоб викликати бурхливий рух, потрібно було власні інтереси цих мас представити їм в релігійному одязі». Тому-то не тільки пряма боротьба проти ворогів, але й прояви цієї боротьби в мистецтві, народом здійснювалися в створенні пам'ятників своєї епохи.

Прикладом може служити шатровий храм в селі Єлізарові (1552 р.) Переславського району — пам'ятник воєнної слави нашого народу «на победу в одолении Казанского царства». Всередині шатра зберігалися імена полеглих у битвах за підкорення Казані (в середині минулого століття вони зникли). Так же був вибудований Федоровський монастир на честь перемоги москвичів і переславців над тверчанами (1304 рік). Він був дерев'яний і лише в 1557 році за наказом Івана Грозного в ньому з'явився цегляний собор.

Подібні будови створювалися за наказом правлячого класу і представників духовенства, але їх зводили народні умільці. О. М. Горький називав основоположниками мистецтв гончарів і ковалів, мулярів і теслярів, різьбярів по дереву, — чийми руками зроблені артистично речі, що радують наш погляд, наповнюють музеї. Звідси і висновок: мистецтво панівного класу тримав у руках російський, український, білоруський та інший народи.

Церкви були не тільки культовими спорудами. В них здійснювалися крупні політичні акти, приміром возведення на престол князів (як це було в Спас-Преображенському соборі XII століття). Біля них скликалися народні збори — віча. В інших зберігалися запаси «порохової казни». Вони служили для оборони міста від ворогів, як, наприклад, унікальний Нікітський монастир. (Він зведений у 1561—1564 рр.). Невідомі зодчі вписали в нього красиву і скромну церквушку 1528 року, підпорядкувавши її масиву нового собору, але залишили індивідуальні риси.

Грандіозний зовні, собор вражав і своїми внутрішніми особливостями. Для посилення враження простору значно розширена поздовжня частина споруди, розділена колонами, які виділяють центр інтер'єру. Такий оптичний обман — єдиний в російській архітектурі XVI століття. Не мають собі подібних і конструктивні завершення перекриття — стрільчатість арок і зводів.

Наприкінці XVII століття виникають нові споруди Данилова монастиря. Вони групуються навколо Троїцького собору (1532 р.), зведеного російським зодчим Григорієм Борисовим, і вважається видатним пам'ятником архітектури і фрескового живопису. [Здесь рассказ вдруг переключается на другой монастырь.] Щедрою рукою невідомий будівничий декорував стіни так, що вони нагадують вишивку і мережива полотняних рушників, витканих російськими жінками. З 28 травня 1919 року тут відкрився Переславський історико-художній музей з картинною галереєю, в якому є меморіальні кімнати академіка живопису Д. М. Кардовського і співака Ф. І. Шаляпіна (він мав дачу на околиці Переславлі).

С. Васильєв.

*Васильєв, С. Д. Пам'ятники Переславщини / С. Д. Васильєв // *Заря коммунизма (Чигирин)*. — 1978. — 28 сентбря. — С. 2.

*Чигиринцы и переславцы участвовали в социалистическом соревновании, стремясь обогнать друг друга по объёму промышленного производства. — *Ред.*